EKOSYSTEMBASERAD HAVSFÖRVALTNING

AKTÖRSFORUM 16

8 maj 2025

EUROPEISKA UNI
Europeiska
havs- och fiskerifor

Havs och Vatten myndigheten

Länsstyrelsen Stockholm

Sammanfattning

Drygt 30 personer sågs på aktörsforum den 8 maj när vi träffades i Länsstyrelsens lokaler i Stockholm Vi diskuterade då de olika arbetsgruppernas förslag på delåtgärder som ska ingå i vårt regionala program och sedermera lämnas över till Havs- och vattenmyndigheten.

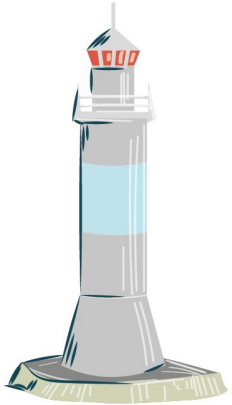

Agenda

10.00 **Välkomna, inledning och aktuellt inom EBHF**

Regionalt åtgärdsförslag från arbetsgrupperna
Presentation, prioritering, frågor och samtal

- **Naturskydd och Fritidsbåtar**
- **Fiskeförvaltning**

12.15 **Lunch**

- **Effektiv åtgärdsförankring**
- **Östersjöns ambassad**

Samtal om åtgärderna på tvärs

Gemensam uppsummering och nästa steg

15.00 **Slut**

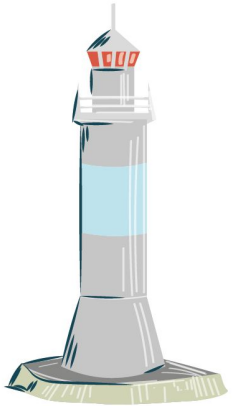

Hur hänger RU:na i paket 1 ihop?

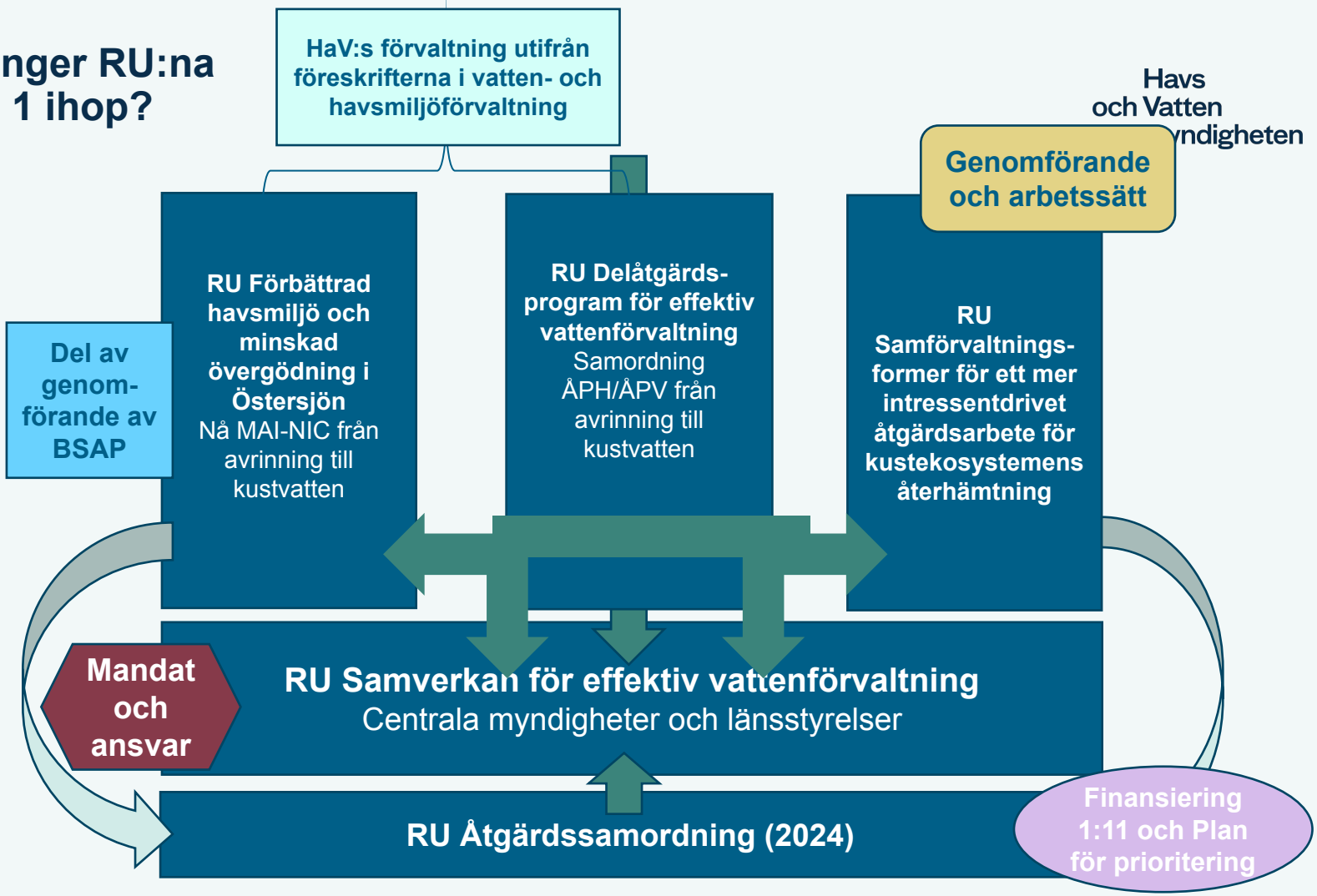

Regionalt delåtgärdsprogram

EKOSYSTEMBASERAD HAVSFÖRVALTNING

Stockholms skärgård

EUROPEISKA UNI
Europeiska
havs- och fiskerifor

Havs
och Vatten
myndigheten

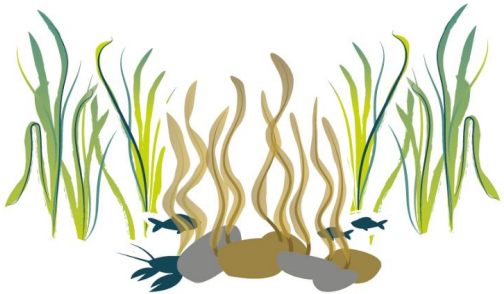

Havs och Vatten myndigheten

Regionalt EBHF Delåtgärdsprogram

- Vända upp och ner - börja med behoven sen kroka i förvaltningen
- Kartlägga behov utifrån platsen med åtgärdsförslag över hela förvaltningshierarkin
- Åtgärder som är regionalt och lokalt förankrade
- Behöver inte följa HMD strikta form och rigorösa analys - -kan exempelvis innehålla åtgärder för regional utveckling (kommer åt “drivers”)
- Kan plockas upp i länsstyrelsernas delåtgärd program och kan leda till nationella åtgärder i Åtgärdsprogram för havsmiljön

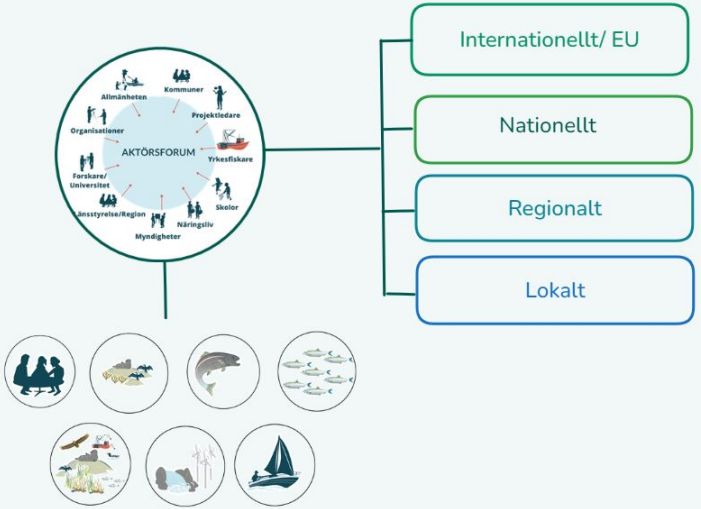

EBHF – del av en effektiv förvaltning

- Kan identifiera viktiga frågor utifrån platsen
- Snabbare informationsdelning/ snabbare att hitta rätt i förvaltningen
- Precisa och förankrade underlag genom samarbeten mellan forskare, lokala myndigheter och aktörer
- Lokal åtgärdsorganisation som kan finansiera ett riktat åtgärdsarbete (8+fjordar modellen)
- Nätverket är styrkan - kommun, länsstyrelse, intresseorganisationer, och forskare - men tar tid att skapa

Vilka resurser finns ?

- Projektledare
- Vetenskapligt stöd/ underlag
- Processtöd
- Kommunikationsstöd

- Arbetsgrupper
- Aktörsforum
- Forum Sverige- Åland -Finland
- Frukostseminarium

MER?

- Regionala nätverk (SKVVF etc.)
- Pågående forskningsprojekt (FORCE etc.)
- Nationella tematiska grupper (Havs stöd till underlag för genomförande av ÅP, Beredningsgrupper Lst-HaV)

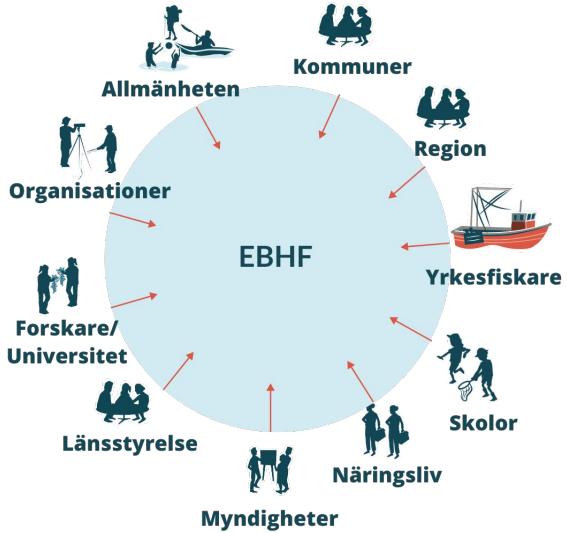

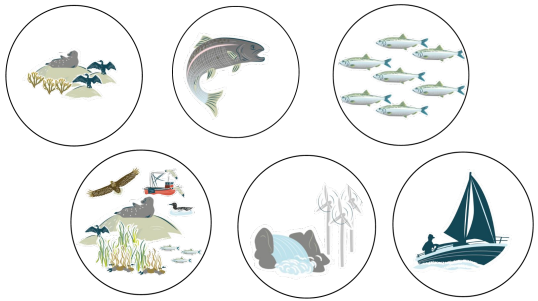

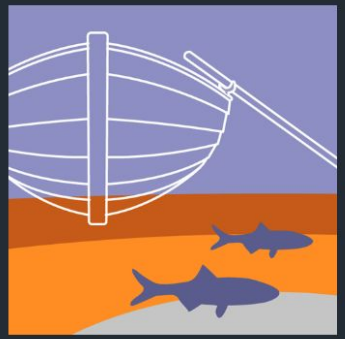

Hav i balans samt levande kust och skärgård

”Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”

Riksdagens definition av miljömålet

Regionalt EBHF delåtgärdsprogram - flerstegsprocess

Del 1: Aktörsforumet som hölls i februari, då drygt 40 personer från vårt nätverk samlades i Länsstyrelsen Stockholms lokaler. Dagen ägnades åt att lista de mest angelägna åtgärderna för de olika frågorna vi arbetar med. Stockholms universitets Östersjöcentrum presenterade också det kunskapsunderlag som de har sammanställt för ett regionalt åtgärdsprogram.

Del 2: Arbetsgrupperna fortsätter att träffas för att identifiera och lista föreslagna åtgärder enligt de mallar vi har tagit fram.

Del 3: Aktörsforum 16 den 8 maj på Länsstyrelsen Stockholm. Arbetsgrupperna kommer att presentera sina prioriterade åtgärder, och vi kommer att diskutera och arbeta med dem på tvärs i helgrupp.

Del 4: Arbetsgrupperna träffas för diskutera input till och från övriga grupper på åtgärderna, och landa föreslagna åtgärdsinitiativ enligt de mallar vi har tagit fram.

Del 5: Materialet kommer att sammanställas av EBHF-projektledare och kompletteras av forskare med ekosystemanalys.

Del 6: HaV kompletterar/översätter materialet bl.a så det passar in i Havsmiljödirektivets juridiska ramverk. Materialet tas vidare både nationellt och regionalt,och utgöra en central del av HAV:s åtgärdsprogram för Östersjön

För varje tematiskt område

Kort presentation av alla åtgärder
(Använd utskrift för egna anteckningar)

Prioritera och värdera (sätt siffra)

1. Prioriterad - och åtgärd jag själv vill vara med och driva

2. Prioriterad - Åtgärder jag gärna vill ska göras, men inte har tid/möjlighet/mandat att bidra till själv

3. Åtgärder jag tycker är problematiska eller oviktiga

Samtal, frågor och funderingar

Titta på prioritering/värdering

Frågor? Förbättringar? Något som saknas/glömts inom området.

(skriv medskick på post-its)

Kortversion
Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar

Områdesbeskrivning 1 - Fritidsbåtar

Ett fritidsbåtliv med mycket liten inverkan på skärgårdens ekologi, både vad gäller näringstillförsel, miljögifter och fysisk påverkan.

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Bättre mackar

Utveckla en strategi för att sjömackar i skärgården ska tillhandahålla HVO och elladdning, vara säkrare och inte utgöra en miljörisk

Åtgärdsbeskrivning 1:2– Minskat klimatavtryck från fritidsbåtar

Stimulera båtbranschen att röra sig mot mindre bränsleförbrukning och bättre bränslen genom uppmuntran och morötter

Åtgärdsbeskrivning 1:3 – Minskat buller från fritidsbåtars ekolod och motorer

- Arbeta för att man ska kunna stänga av ekolod när det inte behövs.
- Arbeta för mindre undervattensbuller från motorbåtar.

Kortversion

Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar

Åtgärdsbeskrivning 1:4 Skonsam förtöjning av fritidsbåtar

Underlätta för fritidsbåtägare att förtöja i naturhamnar utan att skada bottenmiljöerna genom utplacerade bojar och sjökorts/plotterinformation om var det finns känsliga bottnar.

Åtgärdsbeskrivning 1:5 Skrota tvåtaktsmotorer – boosta elmotorer

Förbjud gamla två-taktsmotorer med förgasare och inför en skrotningspremie som kan användas för att köpa en elmotor.

Åtgärdsbeskrivning 1:6 Förbjud giftiga båtbottenfärger på båtar under 6 m

Förbjud användningen av giftiga båtbottenfärger i Östersjön på båtar under 6 m (ca 70% av alla båtar). Stöd havstulpanvarningen.

Kortversion

Åtgärdsprogram Naturskydd och fritidsbåtar

Områdesbeskrivning 2 – Marint områdesskydd

Idag finns det för få marina skyddade områden i Stockholms skärgård, särskilt i inner- och mellanskärgården. Vi behöver ta ett helhetsgrepp gällande det marina områdesskyddet, genom att inrätta nya skyddade områden och revidera befintliga naturreservat som i dagsläget inte värnar de marina miljöerna. Det finns ett globalt mål om 30% skydd varav 1/3 ska vara strikt skyddade.

Åtgärdsbeskrivning 2:1 Inför fler formellt skyddade marina områden (biotopskydd, reservat)

Både kommuner och lst bör arbeta för att etablera fler formellt skyddade marina områden.

Åtgärdsbeskrivning 2:2 Revidering av fågelskyddsområden

Lst bör göra en revidering av länets fågelskyddsområden, inklusive att identifiera nya skyddsvärda områden. Även födosöksområden och övervintringsområden bör inkluderas i identifieringen av skyddsvärda områden, även om dessa kanske inte alltid skyddas bäst av just fågelskyddsområden (snarare kanske reservat eller biotopskydd).

Åtgärdsbeskrivning 2:3 - Informera lokala makthavare och allmänheten om vikten och värdet av marint områdesskydd

Informationskampanj för att öka kunskapen om, och önskan att etablera fler och bättre förvaltade, marint skyddade områden.

Områdesbeskrivning 3 – Toafrågan

Idag fungerar inte toatömningssystemet för båtar och utedass i skärgården tillräckligt väl vilket skapar frustration hos båtägare och övergödningsrisker i skärgårdsmiljön. Det kan också vara en potentiell risk för hälsan.

Åtgärdsbeskrivning 3:1 Etablerings, skötsel och tömning av toaletter och tankar

Alla berörda kommuner ska ha fungerande mottagning och hantering av miljögodkända friluftslivstoaletter/dass och båtlatrinstationer och att hanteringen av dessa samordnas mellan kommuner och eventuellt andra aktörer.

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Områdesbeskrivning 1 – Regionalt och ekosystembaserat fiske

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Verka för en regionaliserad svensk fiskeriförvaltning

Verka för att fiskeförvaltningsbeslut skall tas på rätt förvaltningsnivå. Inklusive ekologiskt hållbart fisketryck och kvoter som är anpassade till regionala ekosystem och livsmedelsbehov. Stärka den regionala livsmedelskedjan genom utveckling av fiskeflottan, landningsstruktur och grossister.

(DENNA ÅTGÄRD KAN MED FÖRDEL DELAS UPP I FLERA, UPPDELAD EFTER FÖRVALTNINGSNIVÅERNA EU, NATIONELLT, respektive REGIONALT)

Åtgärdsbeskrivning 1:2 Inrätta ett fiskereglerat aktsamhetsområde för Ålands hav (Sv-Ål-Fi)

Inrätta ett Aktsamhetsområde kring Ålands hav, inklusive ett regionalt bilateralt förvaltat fiske. Med utgångspunkt att värna den åländska torsken och dess byten strömming och skarpsill. Även samarbeten/utbyten kring fiskefrämjande åtgärder (inklusive säl- och skarvförvaltning), gemensam marin planering via marint skydd samt kring blå innovation ingår i åtgärden.

Områdesbeskrivning 2 – Skydda rovfisk från predation av säl och skarv (sälnät/skrämmor/skyddsjakt/licensjakt)

Åtgärdsbeskrivning 2:1 Uteslängningsåtgärder av säl

Utestängning av säl från viktiga lek- och uppväxtområden för rovfisk genom att sätta upp nät eller användning av sälskrämmor.

Åtgärdsbeskrivning 2:2 Samordna jakt och förvaltning av säl och skarv

Samordna regional reglering av fiskätande predatorer (säl och skarv) genom en effektiv, etisk och samordnad licens- och skyddsjakt (STHLMs stad och LST)

Kortversion Åtgärdsprogram
Regional fiskeförvaltning

Områdesbeskrivning 3 – Stärka rovfiskbestånd i Stockholms skärgård

Åtgärdsbeskrivning 3:1 Rätt skydd på rätt plats – fiskefredade områden

I dagsläget finns 62 fiskefredade områden för lekande fisk i Stockholms län.

Tidsperioderna för fredning varierar från säsongsfredning, vår eller höst, till några fall med helårsfredning. Detta arbete uppdateras och följs upp kontinuerligt för att se hur fredningen faller ut i form av ökad fiskproduktion, förändrat fisksamhälle i form av fördelning av arter och förändrad ålders- och storleksstruktur inom kustfiskbestånden.

Åtgärdsbeskrivning 3:2 Tydlig och samlad information om fiskefredning (i digitala sjökort och på svenskafiskeregler.se)

Sedan tidigare har EBHF tillsammans med Skippo fått in miljöinformation i digitala sjökort, så att extra hänsyn bland båtförare skall kunna tas till känsliga bottnar. Åtgärden bygger vidare på detta arbeta genom att även inkludera fiskefredade områden i digitala sjökort. Utöver detta sker en dialog om hur informationen om dessa områden skall bli mer tillgänglig på webbplatsen svenskafiskeregler.se.

Områdesbeskrivning 4 - Fiskefrämjande biotopvård i kustområden och kustmynnande vattendrag

Åtgärdsbeskrivning 4:1 Biotopvård i våtmarker/fria vandringsvägar/kustnära sjöar/marer

Identifiera och genomföra biotopvård i lekvikar, uppväxts och födosöksområden samt etablera våtmarker och öppna upp till kustnära sjöar och marer för att öka rovfiskproduktion.

Exempel på åtgärdsarbeten:

- Restaurering av tillgänglighet/konnektivitet till/mellan laguner och marer
- Anläggning/restaurering av kustnära våtmarker
- Tillförsel av leksubstrat samt strukturer för att skapa heterogenitet
- Skapa fria vandringsvägar och restaurera kustmynnande vattendrag

Åtgärdsbeskrivning 4:2 Utsättning av rovfisk – mer gädda och abborre i ytterskärgården

Utveckla uppodlings- och utsättningsmetoder för gädda och abborre med hänsyn till lokala bestånd och behov.

Utvärdering av direkt utsättning av rom och av yngel av olika storlekar.

Områdesbeskrivning 5 – Tillsyn av fiske

Åtgärdsbeskrivning 5:1 Fiskevårdande tillsyn (säl och skarv inkluderat) och ge plats åt lokalt engagemang

Samordning med ökade möjligheter för engagerad allmänhet att vara delaktiga i tillsyn och uppföljning.

Niklas kommentar: Effektiv fisketillsyn

Områdesbeskrivning 6 – Kunskapsförsörjning fiske och ekosystem

Åtgärdsbeskrivning 6:1 Medborgarforskning fiske

Samordning och process för att tillvarata engagerade personers observationer kring trender i fisksamhället, dels genom rapportering/avstämning, dels genom aktivt deltagande i provtagning (exempelvis mindre men mer geografiskt och tidsmässigt spridda provfisken med kustöversiktsnät som komplement till dagens provfisken).

Åtgärdsbeskrivning 6:2 Påverkansarbete, kunskapsspridning om strömming

Nyttja den regionala expertis som finns för att påverka och förändra yrkesfisket på så kallade kommersiella arter i hela Östersjön. Kroka arm och ha kunskapsutbyte med andra regioner/länder och möjliggöra samverkan för beslutsfattare, fiske, forskare, intresseorganisationer och engagerad allmänhet.

Åtgärdsbeskrivning 6:3 Öka kunskapsinsamling om säl- och skarvpredation i grunda havsvikar

Utföra för- och efterstudier på förändringar av lokala fisksamhälle och ekosystem när säl och skarv har avlägsnats från vissa vikar, antingen genom utestängning, bortskrämning eller skyddsjakt.

Kortversion Åtgärdsprogram
Effektiv åtgärdsförankring

Områdesbeskrivning 1 - Effektiv åtgärdsförankring

Vi fokuserar på grunda miljöer för att det den miljön som många människor kommer i kontakt med (fritidshus, bryggor, marinor/hamnar, badplatser etc), och att det är där man relativt snabbt kan få en lokal effekt av åtgärder. Därtill är dessa miljöer mest utsatt för påverkan.

Stor spännvidd i miljöer från betongen till yttersta skär.

- Hur bäst förvalta våra vattenmiljöer?
- Hur bäst förbättra våra vattenmiljöer?
- Hur skapa engagemang och förståelse hos markägare?

Fyra bärande pelare i gruppens arbete:

- Hur gå från information till integration?
  Processen utifrån experternas perspektiv skiljer sig ofta från gemen mans behov för att känna sig inkluderad. Hur kan vi komma till att kunskapen om åtgärdsbehovet i vår skärgårds grunda områden ska inspirera/motivera/ge goda exempel/ge synergier/ekosystemtjänster/motivera till medborgarforskning
- Ordna lokala workshops (kommun, skärgård, förbund, politik…) för att inspirera till åtgärder.
- Etablera ett kunskapsnätverk mellan bl.a. kustkommunerna, länsstyrelsen, Östersjöcentrum, Sportfiskarna och Skärgårdsstiftelsen för att effektivt sprida kunskap och kunna stötta varandra med idéer, goda exempel, projektering och genomförande av åtgärder osv.
- Identifiera hinder (lågt hängande frukter): prioritering av ärenden, arvodering av lokala eldsjälar, likviditet, krångliga blanketter, enklare att söka medel…

OBS! Viktigt att inte tappa ekosystemansatsen, dvs vilken förvaltning och/eller åtgärder krävs för att ekosystemen i skärgården skall vara långsiktigt hållbara. Även koppla mot begreppet blue growth och målen i Agenda 2030.

Kortversion Åtgärdsprogram
Effektiv åtgärdsförankring

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Hur kan expertsamhället bli bättre på att integrera övriga medborgare i arbetet med skärgårdens grunda miljöer.

Men hjälp av erfarenheter från workshops, markägarmöten osv återkopplas och används för att förbättra samverkan.

Åtgärdsbeskrivning 1:2 Genomföra lokala workshops för att inspirera till åtgärder

Aktiviteten kan göras på olika skala utifrån behovet. Hittills har en workshop ordnats på Värmdö kommun som riktade sig till intresserad allmänhet med extra fokus på samfälligheter med stort markinnehav. Man kan tänka sig andra skalor som ett specifikt skärgårdsområde, vattenvårdsförbund eller varför inte riktat till lokalpolitiker!?

Åtgärdsbeskrivning 1:3 Etablera ett kunskapsnätverk

Det är ett löpande arbete men sedan några år finns ett informellt nätverk bestående av personal från länsstyrelsen, Sportfiskarna, några kommuner, Östersjöcentrum, Södertörns högskola, Skärgårdsstiftelsen, WWF och Initiativ Utö. Det nätverk bör möjligen formaliseras med Svealands kustvattenvårdsförbund som sammankallande? Den springande punkten i detta är att kunskap och erfarenhet ger självförtroende att genomföra åtgärder!

Åtgärdsbeskrivning 1:4 Identifiera hinder

Löpande analysera vad markägare, verksamhetsutövare, kommuner osv upplever som ”krångel” som hindrar flödet från idé till åtgärd.

Områdesbeskrivning 1 - Östersjöns rättigheter/Östersjöns ambassad

Långsiktigt välmående för mänskliga samhällen och ekosystem i Östersjöns avrinningsområde, genom erkännande av havets rättigheter och representation av mer-än-mänskliga röster i beslutsfattande.

En plattform för att samla människor med utgångspunkt i ekologisk rättsfilosofi för att samverka med Östersjöns välbefinnande i fokus.

Vi strävar efter en långsiktig och djupgående kulturell transformation av våra samhällen. De ramverk som samhället organiserar oss med behöver bli ekologiskt litterata så att vi förstår människor som en del av en levande helhet.

Vi vill uppnå den förändringen för att vi bryr oss om världen vi lever i.

Kortversion Åtgärdsprogram
Kulturellt perspektivskifte

Åtgärdsbeskrivning 1:1 Etablera en stiftelse som kan stödja ambassaden, med ändamålen att:

1. Främja erkännandet av Östersjöns rättigheter till existens, hälsa, utveckling och att upprätthålla sina naturliga funktioner.
2. Representera Östersjön och dess mer-än-mänskliga invånare i relevanta sammanhang.
3. Utgöra ett omsorgslaboratorium för dialog och samverkan som integrerar mänskligt och ekologiskt välbefinnande.
4. Inspirera och stötta initiativ som stärker relationerna mellan människor och natur i Östersjön.

Tidslinje vår 2025

- 13 februari Aktörsforum 15
- 18/2 Frukostseminarium Ålands själ ur ett fiskeperspektiv
- 25 februari Nationellt Tvärforum Säl och Skarv (digitalt 9-12)
- 25/2 8.30-9.15T Frukostseminarium: Förvaltning av skarv
- 4/3 8.30-9.15 Frukostseminarium: Vatten i läroplanen
- 5 mars Lärloop EBHF -områdena (projektledare, HaV, Forskare)
- 5 mars Skärgårdens Riksdag 2025 Länk till program
- 11/3 8.30-9.15 Frukostseminarium:Integrerad kust och havsplanering
- 18/3 8.30-9.15 Frukostseminarium: Nya havsplanen
- 2/4 Stockholm Vattenvårdsseminarium: Åtgärder för ett hållbart Värmdö kl 18-20:15 Värmdö kommunhus
- **8 maj Aktörsforum 16**
- 29 april SKVVF Förbundsstämma
- 22 maj Svealandskustdagen
- 19 maj Tvärforum Säl och Skarv
- 26 augusti Aktörsforum 17, kl 9-15 - återkommer om lokal
- 5 september Invigning Nämdöskärgårdens NP

TACK FÖR ATT NI KOM

PILOT

STOCKHOLMS SKÄRGÅRD